

sokea

Fotolinjen vid Yrkeshögskolan Novia
Raseborgs fotocentrum, 2014

sokea

Galleri Zebra
Raseborgs fotocentrum
November 2014

Innehåll

Sokea	s.12–13
Miten Vaara-Kainuun maisema heijastaa ympäristösuhdettamme?	s.14
Näkymätön todellisuus Edvard Enqvist	s.16–19
Humans and Nature Pertti Teurajärvi	s. 20–25
Impressions Ragnar Rael	s. 26–29
Miljörelsens mörka undersida Oliver Andersson	s. 30–35
Rosala Jannica Luoto	s. 36–41
Aavistuksia paratiisista Esa Luoto	s. 42–47
The Void Johan F Karlsson	s. 48–53
Irresponsible Beauty Amanda Bieber & Julia Lillqvist	s. 54–55
Färd Nayab Ikram	s. 56–59

“ It is not what you look at that matters,
it is what you see.

- Henry David Thoreau

Foto: Kia Orama, *Mustarinda maj 2014*

Sokea

Galleri Zebra, Raseborgs fotocentrum november 2014

Fotolinjen vid yrkeshögskolan Novia producerar varje läsår två till tre utställningar. Denna publikation dokumenterar utställningen Sokea som visades på Raseborgs fotocentrum i november 2014. Genom utbildningens utställningsverksamhet ges de studerande möjlighet att arbeta på ett professionellt och utåtriktat sätt. Fotolinjen strävar efter att vara verksamma både regionalt, nationellt och internationellt. Genom bland annat gemensamma studieresor, utställningar runt om i Finland, gästlärarinsatser och utbytesstudier hoppas fotolinjen kunna ge sina studerande en bred kompetens. Att avsluta det andra läsåret med en gemensam resa har blivit något av en tradition, vissa år har destinationen legat utanför Finlands gränser, andra år har vi valt att välja ett intressant resmål på närmare håll. Utställningen Sokea är resultatet av en sådan resa.

I maj 2014 reste fotolinjens studerande till norra Kajaland tillsammans med Kia Orama, då vikarierande lektor i fotografi. Under denna resa uppstod delar av utställningen Sokea. De övriga delarna av utställningen har också kommit till under resor, geografiska eller mentala. Människans förhållande till miljön är den röda tråd som har vävts in i utställningens samtliga serier.

Tanken på hur ett konstprojekt blir till är fascinerande. Hur kommer det sig att en konstnär fastnar för en sak och inte en annan? Fascinerande är också tanken på att hur, om ingen hade lagt märke till en viss sak, hade det aldrig hade blivit konst, utan förblivit vad det ursprungligen var – ett gammalt hus, en plats eller en människa. Konsten lyfter nödvändigtvis inte fenomenet till en högre nivå, men kontexten blir en annan. Konsteoretikern Ragnar Josephson filosoferade redan på 1940-talet kring hur konst uppstår för olika konstnärer. En av Josephsons konklusioner var att konstnären andligt och subjektivt bearbetar verkligheten så som den uppenbarar sig för honom/henne i relation till den tid man lever i med tanke på traditioner och konstsyn:

Ingen konsteoretiker nöjer sig med den mekaniska imitationsprincipen. Alla mena, att erfarenheterna från naturen utgöra materialet, som under går den bearbetning av något slag. Enklast uttrycks saken av H. Delacroix. Han betonar, att naturen endast är och endast kan vara konstnärernas materalförråd. Naturen erbjuder aldrig ett färdigt mönster som endast kan kopieras.

Dagens studerande skall efter sin examen ut på en ständigt föränderlig arbetsmarknad där kunskap många gånger är färskvara. Förutom kunskap behöver de studerande under studietiden förse med verktyg för livslångt lärande (Skrovset & Lund, 2000). Ett sådant verktyg är erfarenhet av olika typer av projekt. Det lär de studerande tackla okända arbetsuppgifter (Hoel, 2001). Inom ett undervisningsprojekt, likt resan till Mustarinda som resulterade i en utställning på Raseborgs fotocentrum, finns inte all nödvändig kunskap i någon bok. En stor del av de nya erfarenheter projektet gav upphov till föddes ur att de studerande upplevde något de tidigare aldrig upplevt, en resa både i verkligheten och på ett filosofiskt plan. Reflektion, samarbete, experimenterande med tekniker och ett gemensamt mål i form av en utställning ledde till ny kunskap. För de studerande var det även ytterligare ett steg i profileringen av det egna konstnärskapet. Tanken med att åka till Mustarinda, ett ekologiskt inriktat konstnärskollektiv i Norra Kajaland, var att omsätta idén om hur ett projekt blir till i praktiken.

Skogen i området kring Mustarinda är unik. Där möts den södra och den norra vegetationen och bildar tillsammans en flora och fauna med stor diversitet. Förutsättningarna var de samma för hela gruppen: miljön, förhandsinformationen, föreläsningarna och workshopen, ändå blev alla studerandes fotoserier olika. Vi tar alla fasta på olika saker i de intryck vi får, lägger märke till olika saker. Och ännu finns det många saker i Mustarinda som inte har blivit konstprojekt. Den amerikanske filosofen och naturvetaren Henry David Thoreau (1817-1862) uttrycker det med orden "Det avgörande är inte vad du tittar på, utan vad du ser" (fritt efter Thoreau).

Människans komplexa förhållande till naturen är något flera av de studerande diskuterar i sina verk. Den djupa skogen i Kajaland gjorde intryck och var för många första kontakten med orörd urskog. Träd och skog förekommer på något sätt i samtliga serier som ingår i utställningen Sokea. I den finländska konsthistorien dröjde det förhållandevis länge innan skogen fick ta plats. I texten Metsä suomalaisessa kuvataiteessa (Skogen i finsk bildkonst) skriver Aimo Reitala att det var konstnären Werner Holmberg (1830-1860) som på 1850-talet introducerade finsk skog på konstscenen. Holmberg studerade konst hos Hans Grude i Düsseldorf. Naturen var ett av hans favoritmotiv men Holmberg blev uttråkad av den mellaneuropeiska idealiserande och romantiserande kulturmiljön och började utmana den rådande skönhetsnormen genom att använda även finsk skog, speciellt tall, som motiv. Granens tid hade ännu inte kommit, den upplevdes fortfarande för dystert. Bernt Lindholm (1841-1914) följde på 1870-talet i Holmbergs fotspår och började i realismens anda måla den finländska skogen som helhet, även granen. Nationalromantiken i Finland stärkte skogens betydelse. Inte bara som motiv utan även som ställningstagande mot kalhyggen och skövling av skog. Pekka Halonen (1865-1933) nämns av Reitala som en av Finlands främsta landskapsmålare. Han återgav den finländska skogen på ett mer lyriskt sätt än vad andra hade gjort tidigare.

Även inom litteraturen spelar den finska skogen en viktig roll. I Boken om vårt land skriver Zacharias Topelius (1818-1898) en mening som har kommit att bli ett finskt ordspråk; "Lyssna till den granens susning, vid vars rot ditt bo är fäst!" Från nationalromantiken och konsthistorien har skogen funnit sin väg till samtidskonsten. Ritva Kovalainen och Sanni Seppo är några fotokonstnärer som lyft fram den moderna människans förhållande till skogen, främst i serien Puiden kansa. Pekka Nevalainen, Antti Laitinen och Riitta Päiväläinen är andra samtida finländska konstnärer i vars verk skogen spelar en framträdande roll.

Utställningens titel, Sokea – blind, hänvisar till tankeställningen att människan ibland är blind för sin omgivning. I naturen finns vakuum och blinda fläckar som människan inte ser eller lägger märke till. Utställarna blev betagna av den storslagna och unika naturen i Kajaland och frågor kring biologisk mångfald, evolution, skövling och artefakter i naturen väcktes. Även de studerande som inte var med till Mustarinda har gjort fotografiska serier som diskuterar människans förhållande till miljön runtomkring oss.

Fotolinjen vid yrkeshögskolan Novia vill tacka Raseborgs fotocentrum för gott samarbete och Svenska kultur-fonden för det ekonomiska stöd som möjliggjorde denna utställning.

Jakobstad och Helsingfors, 20 oktober 2014

Kia Orama

Kurator för publikarbete, Pro Artibus
och vikarierande lektor i fotografi

Emma Westerlund

Lektor i fotografi

Miten Vaara-Kainuun maisema heijastaa ympäristösuhdettamme?

Ympäristövalokuvaus-työpaja järjestettiin toukokuussa 2014 Mustarinda-talossa Hyrynsalmella. Mustarinda-seura ry:n tarkoituksena on edistää kestäviä arvoja ja elämäntapaa, ekologista ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä eri taiteen- ja tieteenlajien vuoropuhelua. Työpajan lähtökohtana oli havainnoida maisemaa, ekologiaa ja estetiikkaa yhdistävien kysymysten, ympäristöhistorian ja fenomenologian näkökulmasta, etupäässä valokuvan keinoin – mitä koettu maisema ja sen muutosta todistavat vanhat kartat, kulttuurin jäljet Hyrynsalmen Paljakanvaaran autiotuvassa maisemassa, ja taiteilijoiden omat kokemukset Vaara-Kainuun ikimetsissä kertovat kulttuurimme luontosuhteesta ja muutoksesta?

Lähtökohdaksi tuli Mustarinda-talon ympäristö: kadonneesta luontoistaloudesta kertova Paljakanvaaran kulttuurimaisema ja ikimetsä, eräs suurimmista luonnontilaisena säilyneen vanhan metsän fragmenteista napapiirin eteläpuolella.

Ikimetsän voimakas tunnelma kannusti pohtimaan valokuvan mahdollisuuksia vielä mahdollisten tulevaisuudenkuvien muotoilussa. Työskentelyssään taiteilijat pyrkivät suhteuttamaan omaa kokemustaan kainuulaisesta metsästä työpajassa keskusteltuihin ympäristön taiteellisen ja tieteellisen kuvaamisen perinteisiin.

Sekä kartta että valokuva esittävät ympäristön kaksiulotteisena pintana ja ovat historiallisesti vaikuttaneet maiseman idean syntyyn, mahdollistaen paikkojen "haltuunoton" niiden asukkaiden merkitysmaailmoista ja paikallisista sosiaalisista suhteista piittaamatta. Miten ympäristön representaatio voi olla eettisesti vastuullista? Miten valjastaa oma kokemus polttavien ekologisten kysymysten pohtimiseksi?

Perehdyimme esimerkiksi Johan Gabriel Granön jo 1900-luvun alussa kehittämän maisemamaantieteen visualisointitapoihin, joissa hän yhdisti valokuvia, ympäristön aistimuksia kuvaavia karttoja ja verbaalisia luokitteluja maiseman komponenteista, tavalla joka muistuttaa käsitetaiteellisia teoksia puolisen vuosisataa myöhemmin.

Toisaalta onko esimerkiksi perinteisen maisemavalokuvan luonnonkauneuden kanonisointi pikemminkin osa ongelmaa kuin ratkaisua, tuudittaako se meidät valheelliseen tunteeseen siitä, että "jossain" on vielä jäljellä villin kauneuden ehtymätön varasto, eli kaikki on hyvin?

Osallistuneet taiteilijat kirjoittivat päiväkirjaa, jossa he pohtivat omien esteettisten kokemustensa ja globaalien ekologisten kysymysten välisiä suhteita. Siinä missä teksti voi tavoitella laajaa yleispätevyyttä, on ympäristövalokuva eri tavalla aina kiinni ainutkertaisessa paikassa, havainnossa ja kokemuksessa.

Mikko Itälähti

Kulttuurimaantieteilijä, ympäristövalokuvaaja

Näkymätön todellisuus

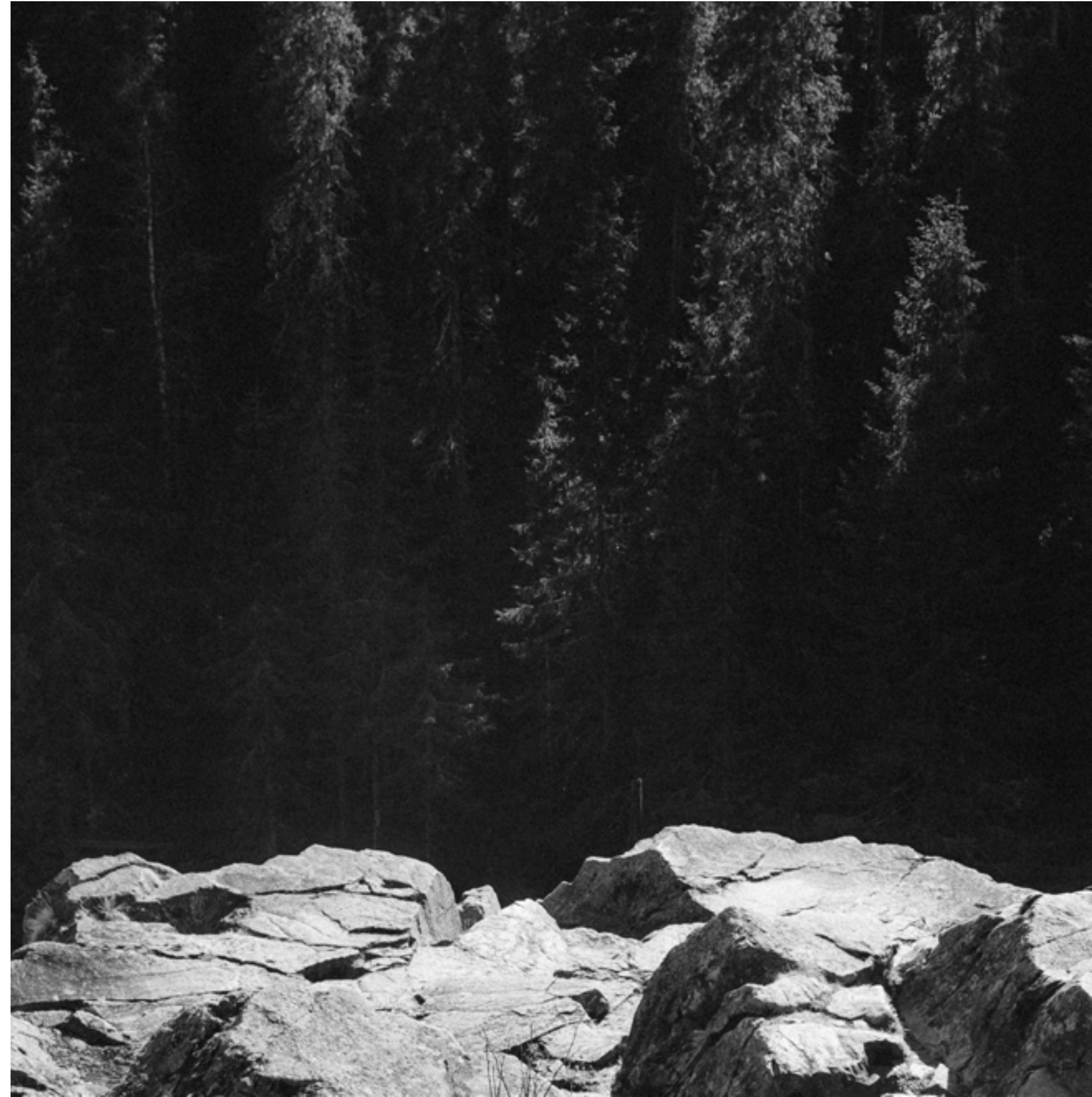
Projekti on tieteellinen ja samalla leikkimielinen tutkielma maailman synnystä esteettisellä tavalla ja sen erilaisista vaiheista. Olen pienestä pojasta lähtien viettänyt aikaa luonnossa, rakentanut majoja ja uinut saaristossa. Uskon itse evoluutioon ja siihen, miten maailma on syntynyt pienistä eliöistä ja kuinka materia on muuttanut muotoaan ajan kuluessa.

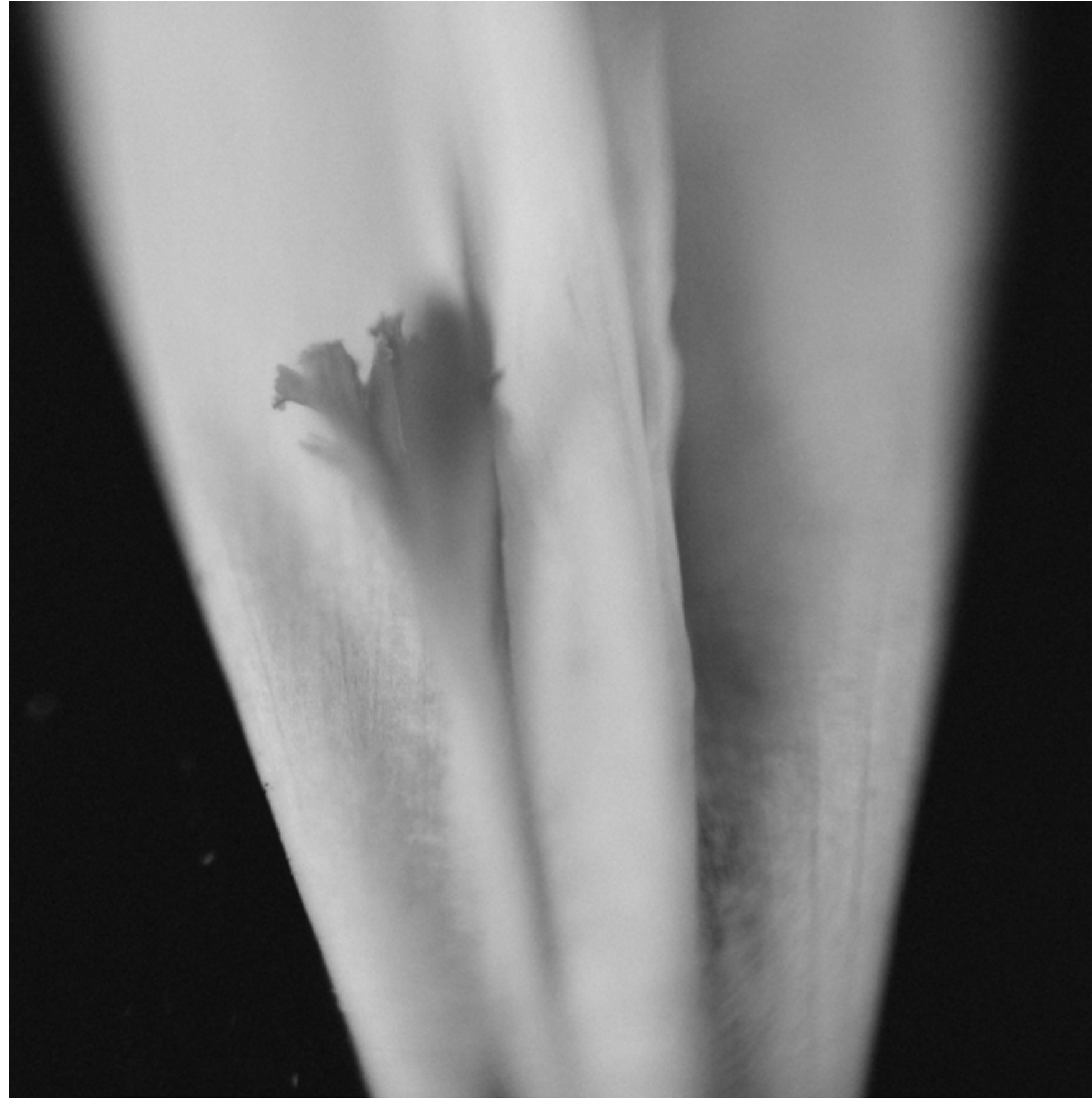
Samalla olen aina miettinyt kysymyksiä, mistä kaikki on saanut alkunsa ja onko maailma oikeasti sellainen millaisena me sen aistimme. Onko olemassa jotakin muuta, jonkinlainen näkymätön todellisuus, joka on aistimaailmaa vielä todellisempi.

Visuaalisten kuvien avulla haluan luoda kuvion tai kaavan joka voisi avata lisää kysymyksiä maailman-kaikkeudesta, vaikka ne ovatkin vain saarekkeita tietämättömyytemme valtameressä, eikä lopullisia vastauksia tule löytymään.

Edvard Enqvist

Enqvist är en tystlåten betraktare som genom sitt konstnärskap utforskar sin omvärld. Genom fokuserat arbete och lyhördhet kan han med sina serier berätta historier som känns angelägna och aktuella. I serien Näkymätön todellisuus filosoferar Enqvist kring världens uppkomst.

Humans and Nature

The humans have through the ages elevated themselves over everything else on this planet. First we invented a god because we needed someone to say how special we were. With science we thought we could see things objectively but still we thought that we were something special.

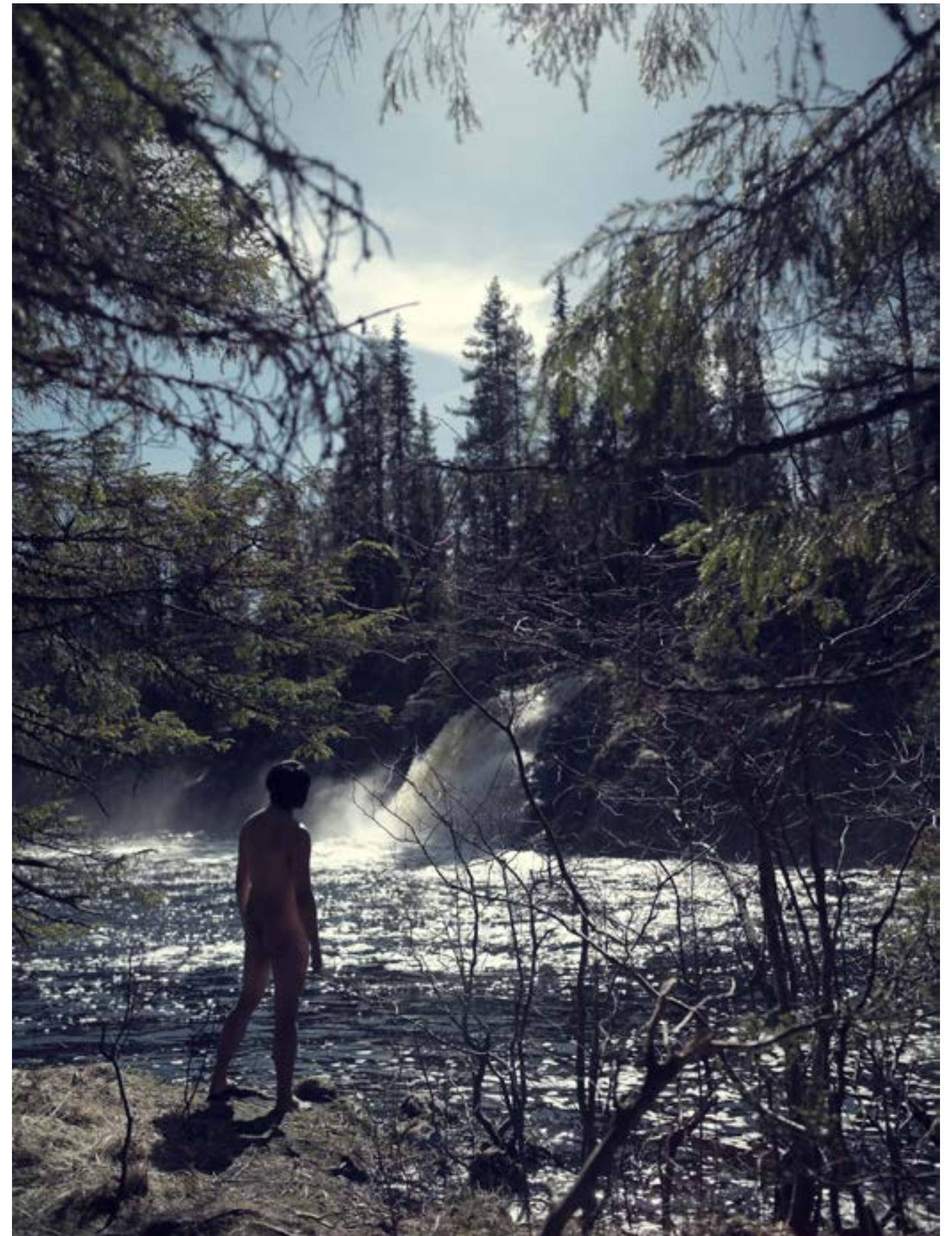
We are in such denial over the fact that we are animals. Somehow admitting that is hard and it stems from a fear that we have to face, that we aren't the special chosen people with a determined glorious destiny. We fear that we would lose purpose if we strip away all the narrative that we conjured up for our selves.

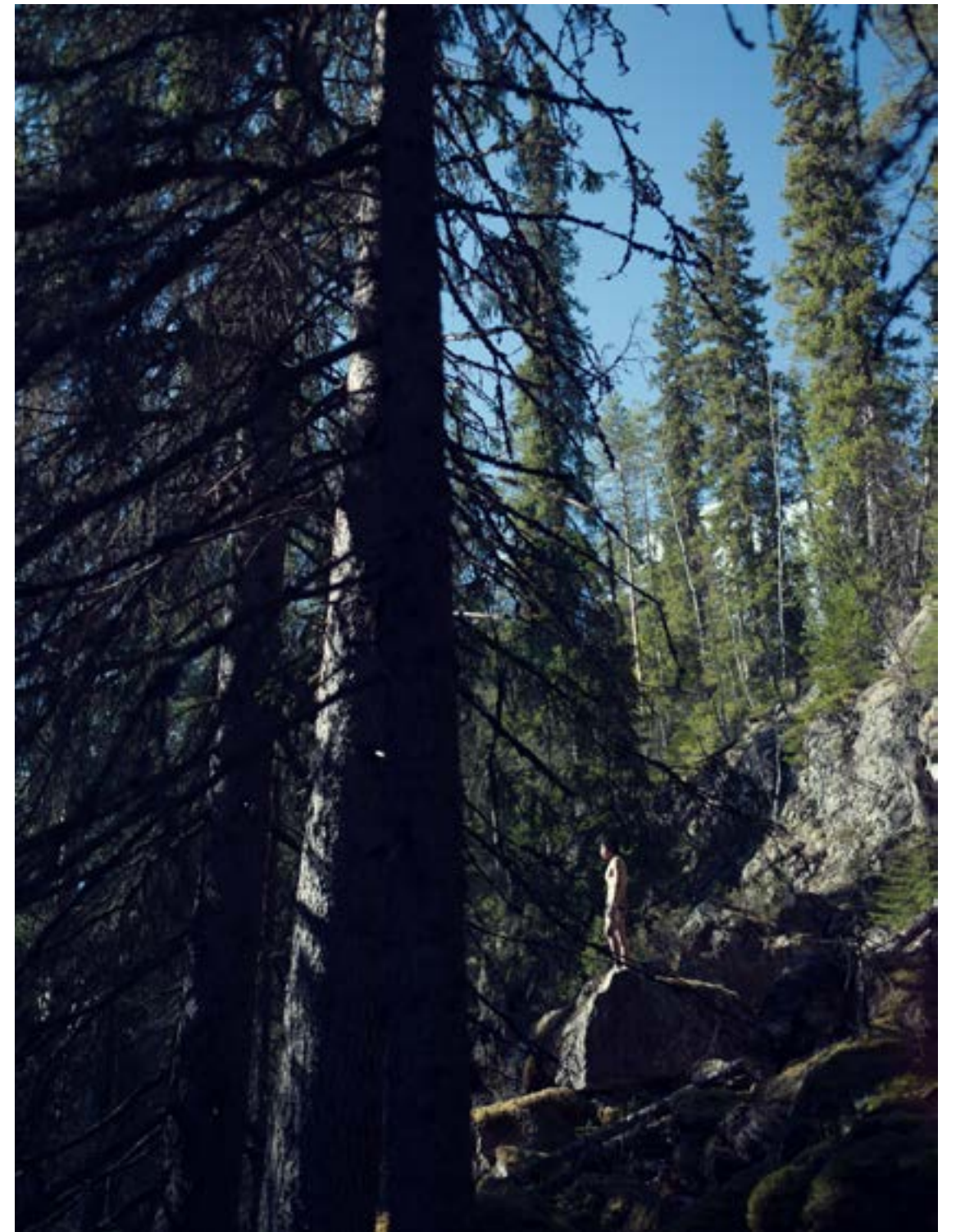
When we do admit that we are animals and part of the animal kingdom and specifically nature we might get some humility and sense of responsibility not only for us and our action but for all of nature. Maybe we would start to understand ourselves more deeply and we would again find our place in the world of today and of tomorrow.

I went to the art collective Mustarinda in northern Finland with these kind of thoughts and they got firmer when visiting primeval forests and seeing the contrast between and the younger planted forests that we usually see. For my project I wanted to visually contemplate the topic of Humans as animals and their place in nature without any sign of civilization.

Pertti Teurajärvi

Samhällskritik är något som Teurajärvi ofta återkommer till i sitt konstnärskap. Med bildspråket och ytan från modevärlden tar han sig an ämnen som skaver och lämnar avtryck. I serien Humans and Nature vill han få betraktaren att fundera på människans förhållande till naturen.

“ We are in such denial over the fact that we are animals

Impressions

Traces of nature tell a story as do the traces of people. They leave their marks and narrations of hints.

I photograph landscape in a way that I just enjoy it. How could I not, it's beautiful and calming. Seldom have I thought about the geological nor historical aspects of the beauty that I capture. I just looked up the places in a map and read a few charts of the fauna and wildlife that could be found in the places I was heading to. That was pretty much it, that's all I needed and anticipated to be bedazzled and charmed off my hiking boots. It came true most of the time, as I said how can I not enjoy nature. It's beautiful. It's more than just that. It's a lot more than just that. With my series from Kainuu I wanted to capture the traces from humans in contrast with the organic traces of nature.

Ragnar Rael

Med starkt visuellt formspråk strävar Rael efter att spegla människors liv och känslor. I serien Impressions är människorna och deras berättelser frånvarande och närvarande på samma gång.

Miljörelsens mörka undersida

Det uppskattas att DDT under två årtionden räddade 500 miljoner liv. Världshälsoorganisationen, WHO, uppger att DDT har dödat fler insekter och därmed räddat fler liv än något annat ämne. Sedan DDT förbjöds har Afrikas fattigaste länder blivit 40 procent fattigare och mängden liv som gått förlorade uppskattas vara uppe i 70 miljoner. Motståndet till genmanipulerat ris (golden rice) gör miljörelsen medskyldig till att under en 12 års period ha skördat åtta miljoner barns liv runt om i världen. Miljörelsens motstånd till att bygga en damm i New Orleans satte stopp för det enda som kunde ha skyddat staden från orkanen Katrina år 2005. Det krävs ädla metaller för att producera grön energi, ädla metaller som genom utvinningsprocessen förgiftar miljön och kräver människoliv. Det här är några av de konsekvenser som miljörelsen och deras korståg mot människan gett oss.

Miljörelsen vill skydda naturen. Vilket är ett nobelt mål i sig. Men de tar inte kostnaderna i beaktande. Kostnaderna räknat i människoliv. Den på sistone mest aktuella debatten handlar om koldioxidskatten. En skatt som läggs på användning av fossila bränslen. Men det är inte de företag som använder fossila bränslen som kommer att betala räkningen. Istället kommer priserna på deras produkter stiga, nedskärningar bli aktuella och därmed är det de står allra lägst i den ekonomiska kedjan som kommer att drabbas av konsekvenserna.

Men allt det här är för ett nobelt mål, att vinna kriget mot föroreningar och klimatförändringen. Ett krig till som staten har anammade. Om man ser till likheterna med kriget mot droger, terrorism och fattigdom kan man vara säkra på att ingen vinner, för att våld löser ingenting. Men det spelar ingen roll, miljörelsen hänvisar ofta till John Maynard Keynes ekonomiska teorier och det vill även jag göra: "I det långa loppet, är vi alla döda".

Oliver Andersson

Skärpa och en kritisk samhällssyn genomsyrar Anderssons fotografiska arbete. Element från naturen är något som ofta förekommer i hans bilder. Miljörelsens mörka undersida handlar om naturen och människans paradoxala sätt att befatta sig med den.

Rosala

Jag tycks vara en rastlös själ, ständigt på resande fot om än bara i mina fantasier.
Jag flyttar runt och vet inte riktigt längre var jag hör hemma.

Men här ute står tiden stilla när allt annat stormar.
Här känns de gamla trädstammarna som avlägsna släktingar
och skogen viskar hemligheter om nätterna.

Jag återkommer år efter år till doften av tjära, björkris och trä
i bastun som farfar en gång byggt.
Havsörnarna vilar ett vakande öga på sina jaktmarker.

Jag kommer aldrig att glömma de knarrande alarna,
nedtrampade stigarna och iskalla piskande vågorna.
Det här stället vill jag aldrig att lämna.

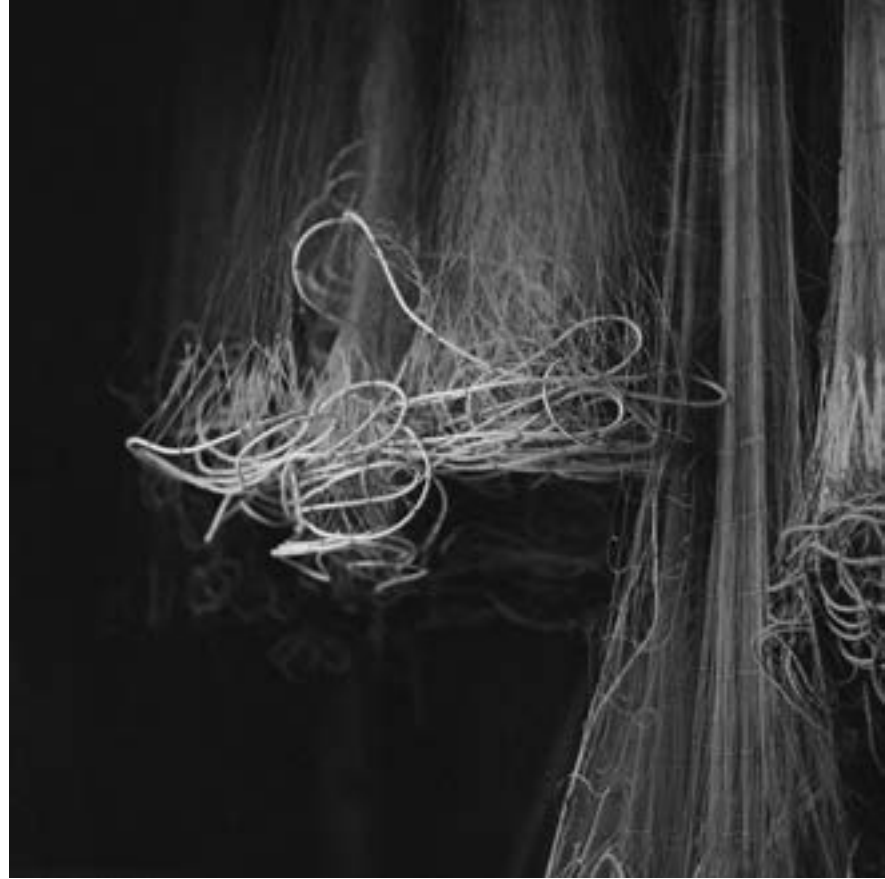
Jannica Luoto

Luoto har ofta ett förhållande till det hon fotograferar. Hon kommunicerar, bearbetar och tolkar, förvandlar det vanliga till en scen. Med analog teknik och ett melodiskt bildspråk skapar Luoto poetiska bilder. I serien Rosala återvänder Luoto till naturen och havet där det bekanta och trygga finns. Med denna svartvita serie förmedlar hon en känsla av lugn och tidlöshet.

“ här ute står tiden stilla när allt annat stormar

Aavistuksia paratiisista / Whispers of Paradise

Tekemäni kuvasarja on Aki Koskisen kirjoittamaan runoon pohjautuva mentaalinen matka, jossa pohdin erilaisia merkityksiä sanalle paratiisi. Kuvastossa esittelen minua ympäröivää todellisuutta esteettisesti kauniina tai romanttisina kokemieni kuvien, paikkojen ja tilanteiden kautta.

Aavistuksia paratiisista
näiden mainosvalojen alla
unohdukset siitä vankiloissa
laitakaupunkien porttikongeissa
koneiston osissa
konekivääreissä
yksinäisten ihmisten katujen pimennoissa

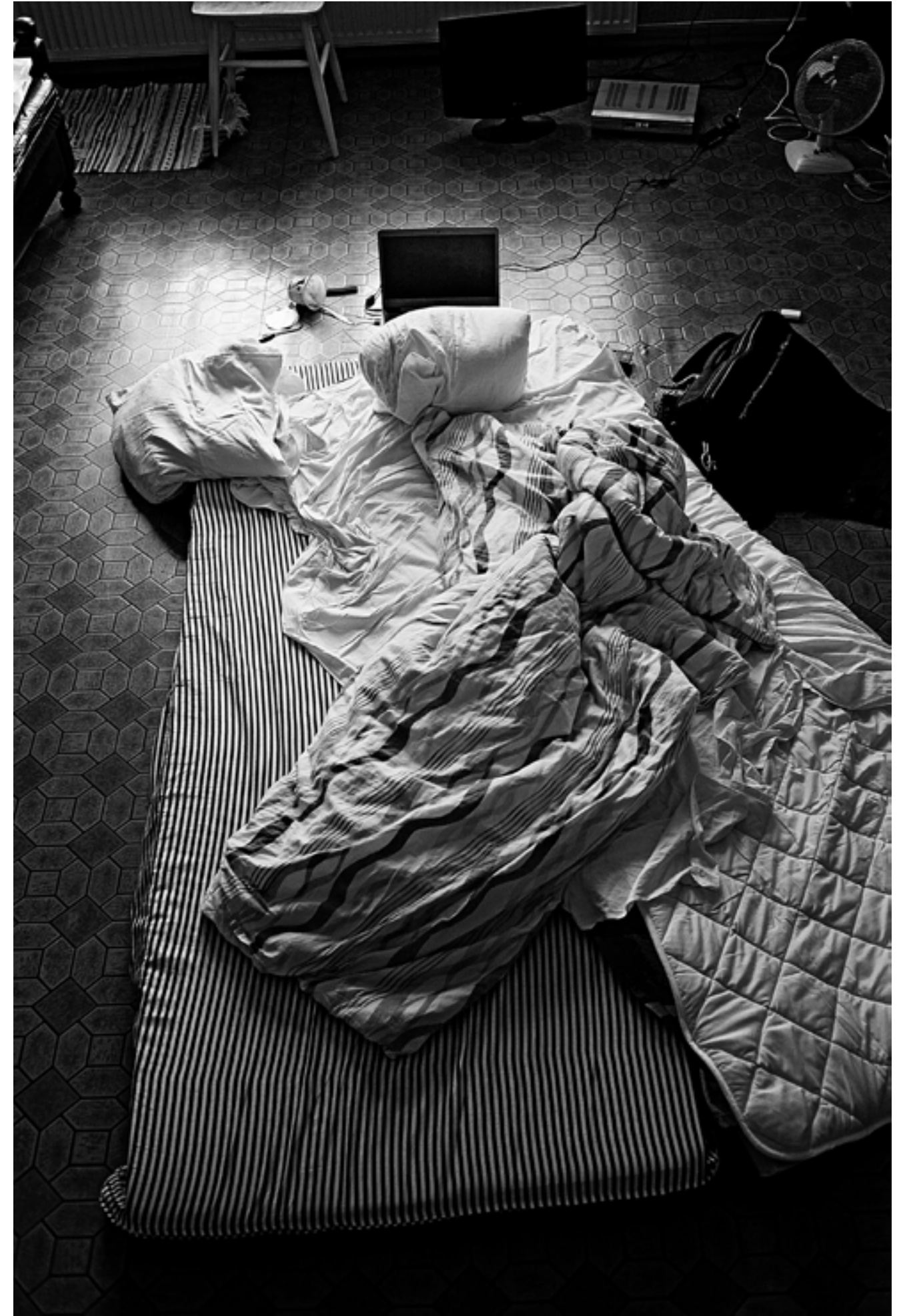
kaikki näiden uhreista halusivat parempaan paikkaan
mutta meidät johdettiin harhaan
meidät tapettiin
sillä hyvä on jotain mistä emme jaksataistella

Whispers of paradise
under fluorescent lights
oblivion inside prison walls
inside gateways in the outskirts
inside mechanics of the machine
inside machine guns
inside lonely people in dark streets

these victims wanted a better place
mislead
killed
for good is something we're not bothered to fight for

Esa Luoto

I Luotos bilder finns en ärlighet som berör. Han vågar ta sig an tunga ämnen och han går på djupet med sina fotografier. Ett hårt men samtidigt skört bildspråk kännetecknar Luotos arbete. I serien Whispers of Paradise väver Luoto samman en mental resa med poesi.

“ for good is something we're not bothered to fight for

The Void

In a thick humid forest I discovered openings, likeness of entrances that lead me in to empty spaces. I tend to have control of awareness, but the idea of time and presence was no longer represented in that state. I approached it with a certain consciousness of surrender.

Nature is a design, which is not crafted by the human intellect. It is molded by a structure of energy. It shows that nature has a certain technology and an infrastructure of balance and matter. Every living creature is a form of its own natural law. The duration of a life organism is dependent on the law of its nature and primitive means of survival.

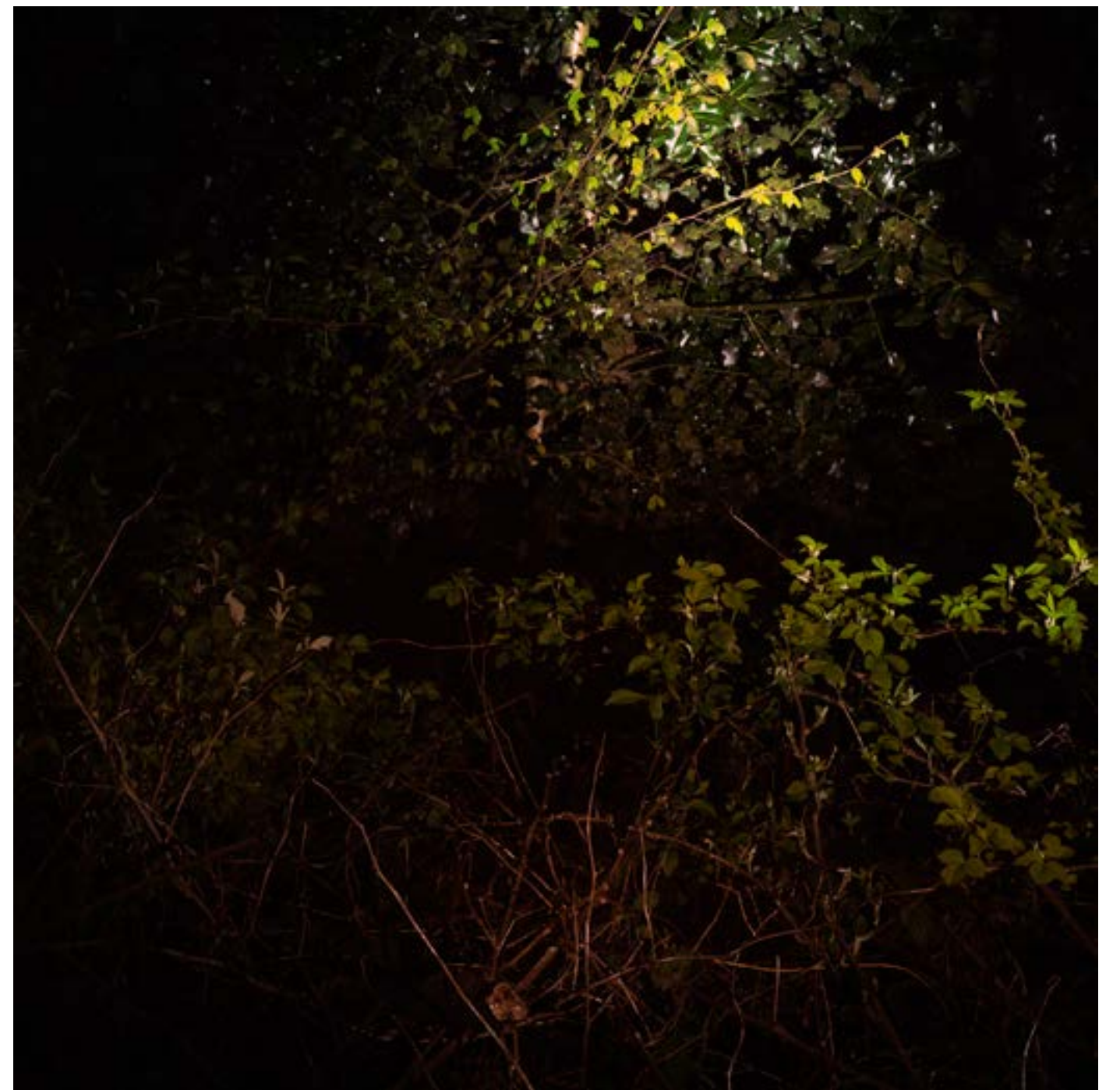
We are wanderers in a complex design of reality. The series The Void represents the gap in our relationship with nature. I question our connection with it as our foundation of identity.

Johan F Karlsson

Genom att iakttä de roller som vi människor spelar i sociala relationer studerar Karlsson hur mänskliga identiteter formas. Han har ett intresse för kulturella förväntningar och porträtter ofta det mänskliga kontrollbehovet. I serien The Void utforskar han det tomrum som uppstår när människan distanserar sig från naturen.

Irresponsible Beauty

Vår tid i Mustarinda och i den vackra orörda naturen därkring var mycket inspirerande, men där väcktes även många frågor. När blev människans förhållande till naturen så komplicerat? Finns de här orörda skogarna för oss eller är vi inkräktare? Människan kan aldrig röra sig i naturen utan att lämna spår efter sig. För det räcker med människans blotta närvaro för att något skall gå förlorat i och med att t.ex. djuren håller sig undan. Så hur kan så många av oss tycka att det är upprörande att det finns skogar som vi inte har tillträde till? Vi tar för givet att marken är vår och att vi skall ha tillträde. Att naturen finns där för oss. Ändå inser vi själva att det finns områden som måste skyddas för att de skall bestå och de är från människan de måste skyddas.

Skogarna vi till vardags har omkring oss, med sina motionsspår och stigar, är alla anpassade för oss och därför märker vi en så tydlig skillnad när vi går in i en orörd skog som ännu är i sitt naturliga tillstånd. Det ligger något mystiskt och vackert i en gammal, orörd skog där det inte finns några stigar och där de träd som välts i stormar får ligga kvar. Vi berörs av dessa platser och vi fotograferar dem gärna. Samtidigt vet vi ju att dessa områden idag är sällsynta och att allt fler hotas att försvinna. Så kan vi med gott samvete bara njuta av dessa platser utan att lägga en tanke på hur många liknande platser som skövlas bara för att upprätthålla vår bekväma vardag? Alltför många gånger väljer vi att se naturens skönhet framför den krassa och kanske obehagliga sanningen.

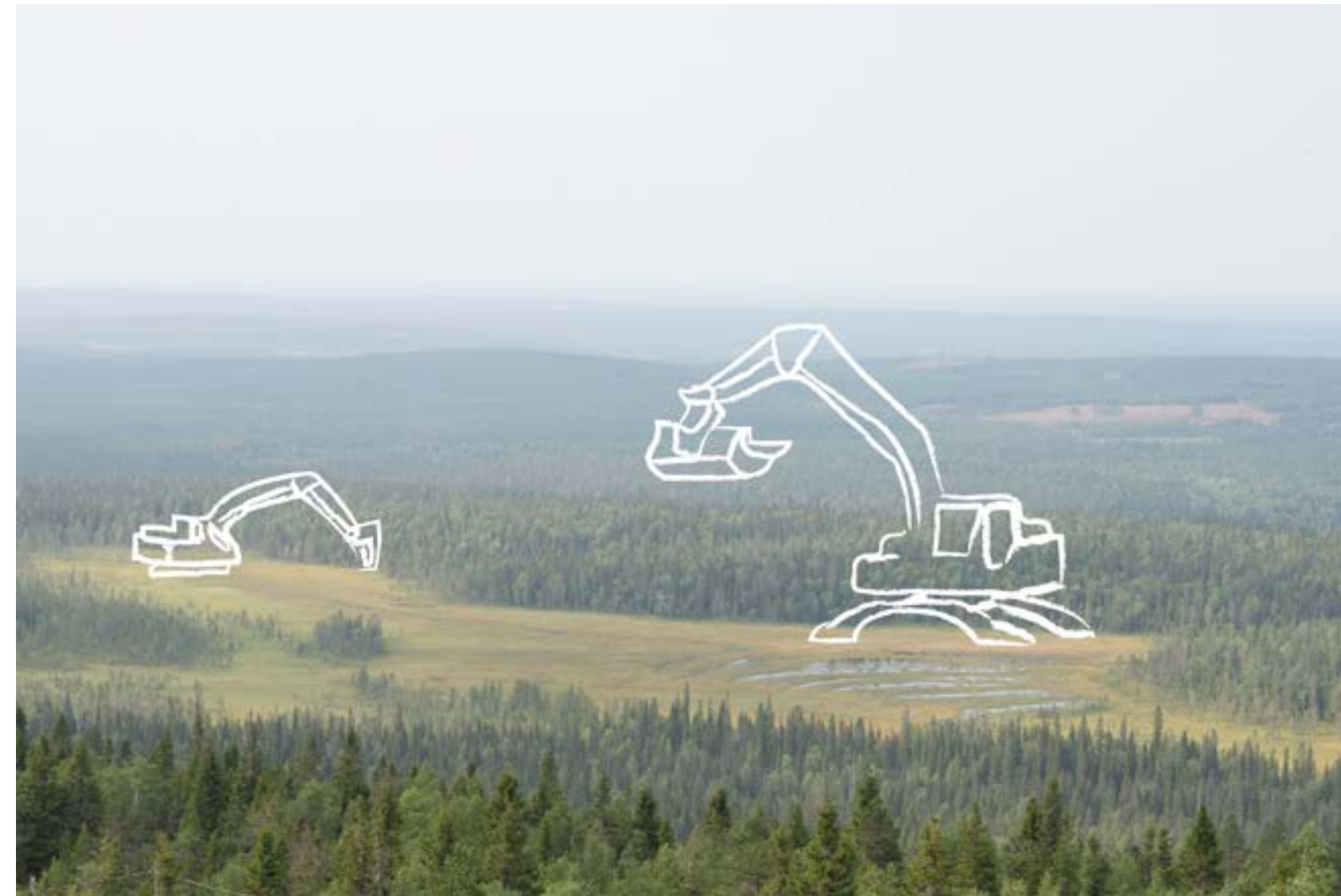
Amanda Bieber

Med ett brett visuellt uttryck kan Bieber förena fotografi med andra konstnärliga tekniker och skapa nya uttrycksformer. Hennes fotografiska arbete kan karaktäriseras som ömtåligt, personligt och estetiskt.

Julia Lillqvist

Med en ovanlig målmedvetenhet och hård självdisciplin utmanar Lillqvist ständigt sig själv. Resultatet blir ett karaktäristiskt bildspråk som förmedlar känsla och skönhet.

Tillsammans har Bieber och Lillqvist gjort serien Irresponsible Beauty, en serie som vill väcka diskussion om människans tillgång till och inverkan på orörd natur. Serien som visas i utställningen består av blandteknik i fotografi i kombination med illustrationer på transparent material.

Färd

Du reser för att aldrig komma fram
Du vill att vägen skall bli längre för varje steg du tar
För varje meter av kilometer långa landskap som far förbi
Tittar du längre, än vad du brukar se

Landskap far förbi
Landskap under mina fötter

Och jag vet inte vart jag är på väg
Hela jag är som försvunnen
In mot landet

Från mig själv, lämnar jag tiden bakom mig
Där färger smälts ihop
Och tiden, går snabbare långsamt

Nayab Ikram

Med kameran som orsak och verktyg letar Ikram efter svar. Hennes fotografier kommer inifrån och förmedlar ofta starka känslor. Med en personlig utgångspunkt skapar Ikram bilder som väcker tankar och diskussioner. I serien Färd tar Ikram med betraktaren på en poetisk resa genom Finland.

